

צוות חשיבה לקידום שיתופי פעולה אזוריים בתחום החדשנות האקלימית

מפגש שלישי, יום רביעי 14.02.24

דברי פתיחה ועדכון על התקדמות הפרויקט

ארז סומר, ראש פרויקט היערכות למשבר האקלים, המכון הישראלי לדמוקרטיה: אפתח בסיכום קצר של מה נעשה עד כה. השקנו את הפרויקט ביולי 2023 במשרדי Start Up Nation Central. במפגש הראשון ביקשנו מגורמי ממשל רלוונטים להציג את הכלים הקיימים ליזמי אקלים לפרוץ למדינות האיזור על מנת להבין מה הצרכים הקיימים ולגזור מתוך זה מה הכלים החסרים. ה-7.10 שינה את הכל. שבועיים לאחר מכן קיימנו סקירה עם ד"ר אייל חולתא ובדצמבר קיימנו אירוע מצומצם בדובאי במסגרת COP28. בהמשך צפוי לנו מפגש צוות באפריל ובמאי נציג את טיוטת הדוח בכנס אלי הורוביץ. התוצר הסופי שלנו הוא דו"ח עם המלצות מדיניות. אנחנו שואבים את הידע גם מהספרות הבינלאומית אבל בעיקר מגורמים רלוונטים מהשטח. הדוח יוגש למקבלי ההחלטות בממשלה ולצד זאת צפוי להיות מתורגם לאנגלית וערבית על מנת שנוכל להפיץ אותו בקרב גורמים שיש להם עניין בפיתוח כלכלי של האיזור, שאנו מקווים שיביא גם יציבות כלכלית, ביטחונית ואקלימית. הדוח מחולק לשלושה פרקים: בפרק הראשון ביקשנו למפות את החוזקות של תעשיית הקליימטק המקומית. נפגשנו עם גורמים מתוך התעשייה, בהם יזמים/ות, מנהלי קהילות חדשנות ומומחים אחרים שסייעו לנו במיפוי החברות הרלוונטיות בארץ ותחומי הפיתוח שלהן. בשלב השני פנינו לשחקנים שיש להם כבר ממשקים וקשרים עם מדינות האיזור - בהם גורמי ממשל, דיפלומטים ויזמים/ות על מנת להבין איך נראית העבודה עם הצד השני ומה האקלים העסקי במדינות השונות. השלב הבא כולל יצירת קשרים ישירים עם גורמים במדינות האיזור על מנת לשמוע רשמים ממקור ראשון ולגבש המלצות בשיתוף איתם.

שתי תובנות שהפקנו מאז תחילת העבודה -

1. **שונות** - אי אפשר להתייחס למדינות האיזור כמקשה אחת. לכל מדינה מאפיינים וצרכים שונים ולכן גם נדרשת גישה שונה. זה הופך את העבודה למאתגרת אך גם מעניינת יותר.
2. **המשמעות האמיתית של שיתוף פעולה** - שת"פ אמיתי אינו "איך אני מוכר כמה שיותר למדינות האיזור". שיתוף פעולה אומר שיש לי משהו לתת ומשהו להרוויח. יש לאמץ גישה שמסתכלת למדינות האיזור בגובה העיניים ולהבין שגם להן יש דברים שאנחנו צריכים מלבד כסף. לדוגמה - פתיחת קווי ייצור בחו"ל, רגולציה מאפשרת לפיילוטס, חשיפה לשווקים נוספים, יוזמות כמו "פ" משותף שלא ישב בהכרח בישראל ועוד. שת"פ אמיתי אומר שאנחנו יכולים להפיק תועלות רבות מקשרים עסקיים עם מדינות האיזור.

לבסוף - התגבשה פה בחודשים האחרונים קהילת ידע מגוונת ועשירה בניסיון. אני קורא לחברי הצוות לנצל את הפלטפורמה לטובת שיתוף תובנות וידע, והתייעצות עם חברי הצוות האחרים. הידע שנצבר פה הוא כח ונשמח לנצל אותו לקידום המטרה המשותפת שבגינה הוקם הצוות. מוזמנים/ות לפנות אלינו לטובת חיבורים עם גורמים מקבילים או אם תרצו לחלוק איתנו תובנות מניסיונכם.

תמונת מצב: מדינות המפרץ (GCC) - פוסט 7 באוקטובר וצפי להמשך

ד"ר איל חולתא, יועץ מוביל לפרויקט, המכון הישראלי לדמוקרטיה: המציאות שבה ישראל נמצאת במלחמה ארוכה וקשה בעזה ולמרות זאת היחסים עם מדינות האיזור נשארים במקומם אומר הרבה מאוד. ברמת המאקרו, המתקפה של חמאס משפיעה גם על הביטחון הלאומי של מדינות האיזור שחוששות מהקיצוניות של חמאס והאחים המוסלמים.

איחוד האמירויות: נתוני הסחר עם איחוד האמירויות בשנה האחרונה היו גבוהים בהשוואה לשנת 2022, ועמדו על כמעט 3 מיליארד שקל. בנוסף, ההסכמות על אזור סחר חופשי משמעותיות מאוד ומראות על מגמה של צמיחה. לא רק שהאמירות לא ביטלו את ההסכמים, הם הותירו פתח להרחבה שלהם. ישראל צריכה לצפות להרבה פחות מוכנות לפומביות מצידם. בהינתן תרחיש סביר של הפסקת

המלחמה בחודשים הקרובים, יוצר מומנטום לבניית פורום אזורי וקרקע לשת"פ ישראלי-אמירתי נרחב. באופן כללי, מה שנוכח לגבי איחוד האמירויות נכון עוד יותר לגבי בחריין.

ירדן: מכל המדינות, המדינה שאיתה אנחנו במשבר המשמעותי ביותר היא ירדן. זה מאוד מצער משום שהיה מומנטום. גם אנחנו וגם הם צריכים את השת"פ הזה לטובת קידום אינטרסים משותפים רבים. ייתכן שבהמשך יצמחו הזדמנויות עסקיות טובות בתחום ביטחון המזון אבל בכל הנוגע לתקופה הקרובה אני פחות אופטימי.

מצרים: ברמה הפוליטית אנחנו בנתק די משמעותי, לא שלפני המלחמה היחסים שגשגו, אבל לאחרונה התרחשו כמה צעדים המעידים שהם מוכנים לדברים חדשים שהם לא היו מוכנים אליהם לפני. אני לא צופה שדרך קשרים ממשלתיים יהיה אפשר לעשות משהו משמעותי עם מצרים אולם בממשק העסקי קיימות הזדמנויות בצורה של bottom-up.

קטאר: קטאר תמשיך לרקוד על כל החתונות ולהיות בסדר עם כולם. גם אם יהיה משבר עם האמריקאים זה יהיה דבר זמני. למרות זאת, אני לא צופה בזמן הקרוב נורמליזציה או פתיחת יחסים עסקיים איתם, על אף שבשנים האחרונות השת"פ המסחרי-פרטי מולם פרח. ישראל לא תוכל לעשות זאת במקביל לסעודיה וצריך לחכות ולראות שהם לא תומכים בשחקנים רדיקלים. הקטארים מחפשים טכנולוגיה ישראלית והם ימשיכו לעשות את זה. צריך לראות שיש תיאום עם הממשלות השונות.

הזירה הפלסטינית: בנוגע לעזה, אני מעורב עם גורמים שעסוקים בתכנון של היום אחרי המלחמה. הממשלה לא עוסקת בזה מספיק וזה יכול להשפיע על חופש הפעולה של ישראל ועל מיצוי הישגי המלחמה. בטווח הקרוב, יהיה צורך בפתיחת תהליך לשיקום הרצועה. קשה לנבא איך זה יערב חברות ישראליות אבל זה יכול להיות מגולם באזורי תעשייה ומסחר גדולים, וביצירת חיבורים משמעותיים של השלטון האזרחי ברצועה למדינות המפרץ ולמדינות אחרות באזור. לגבי הגדה המערבית, המדיניות של ממשלת ישראל הינה צמצום הפעילות האזרחית והעסקית שם ולכן אין הרבה הזדמנויות וזה חבל כי ישראל מפספסת הזדמנות בכך שהיא בוחרת להרחיק את הגורמים המתונים שלא מעוניינים באלימות. הרשות היא חלק משמעותי בשמירה על הסדר בחודשים האחרונים. ישנם אתגרים אזרחיים רבים כמו טיפול בפסולת, מים וחשמל שאני מקווה שהממשלה תדע איך לקדם אותם כי זה יוצר יתרונות רבים לאוכלוסייה המקומית שם ובעיקר תורם לביטחון שלנו.

שת"פ אזורי בימי לחימה ואחריה

שרון בנג'ו, אקופיס מזרח תיכון: אקופיס הינו ארגון אזורי שעוסק בקידום של שיתוף פעולה אזורי בנושאי סביבה ואקלים, בדגש על מים, אנרגיה וזיהום חוצה גבולות. לגבי ירדן - הייתה פריחה ביחסים שהורגשה אצלנו מבפנים, דרך שותפויות של חקלאות, מים, אנרגיה (כדוגמת Project Prosperity). לצד זאת, נבחנו דרכים לקידום תהליכים ממוסדים כמו מו"פ משותף, שהכוונה הייתה שישב בירדן. בנוסף התקדמנו גם עם שיתופי פעולה אקדמיים שונים. הכנס השנתי שלנו שהיה אמור להתקיים בסוף אוקטובר תוכנן להיות אירוע שיא בקידום תחומים אלה, והיה אמור לכלול סיורים משותפים ולקחת את היחסים האלו צעד קדימה. ב-7.10 כל התהליך נעצר. עם זאת, אנחנו יודעים להגיד שעדיין יש נכונות לשיח למרות האופן שבו מתבטאות דמויות מפתח בממלכה. נשמעים קולות אשר חוזרים ומדגישים שצריך להמתין לסוף הלחימה, ולאתר תזמון מתאים. כלומר, אין אמירת 'לא' מוחלט, אלא יותר לכיוון של 'צריך להמתין'. יש לנו תקווה שגם הפרויקטים הגדולים וגם ההסכמים הקיימים ימומשו גם אם יידחו. כפי שאייל אמר, המטרה היא להכין את השטח ליום שבו נוכל להמשיך ולהתקדם קדימה בצורה משמעותית. אם נסתכל קדימה בצורה רחבה יותר, כמובן שיש קשר בין כל הסדר, הן ישראלי-פלסטיני והן אזורי, לבין מה שאנחנו נוכל לקדם. מצד שני, אנחנו יודעים מניסיון של שנים בשטח ששיתופי פעולה אזוריים הקשורים לנושאים האלו יוצרים קשרי גומלין גם ברמה הממשלתית. אני רוצה להדגיש ששיתוף פעולה אינו רק לראות מה לי יש להרוויח אלא להגיע למצב של WIN-WIN. זה מהווה את הבסיס ל-"Project Prosperity" וזה מאוד חשוב לירדנים. חשוב לכלול בראייה האזורית גם את קפריסין ומדינות אחרות שחולקות אינטרסים איתנו. דוגמא לכך היא הרחבת המנדט של פורום הגז האזורי ויצירה של פורום רחב יותר. בסוגייה הפלסטינית ישנן יותר הזדמנויות מאתגרים על אף הקושי. אנחנו מכינים ביחד עם שותפים סל כלים לניצול הזדמנויות במידה והפוטנציאל ימומש, כגון בניית אנרגיות מתחדשות בשטחי C, יצירת קשרים בין עזה לגדה וקידום של נושאי חקלאות. במקום להשאיר את הסוגיה הפלסטינית לרגע האחרון צריך להתייחס אליהם כבר עכשיו למרות המורכבות ולא להתעלם מהם. לסיים, בכל הנוגע להסדר אפשרי עם סעודיה, צריך להיות מוכנים וזה אחד התפקידים המרכזיים של הקבוצה הזו.

עם הפנים קדימה: סיכום COP28 – ועידת האקלים הבינלאומית שנערכה בדובאי

גארי סולימן, מנהל תחום אתגרים גלובליים – אקלים, SNC: אני אדבר על COP28 שהתקיים בדובאי בנובמבר 23. מטרת ה-COP הינה להוביל לפתרונות מדיניים לצמצום פליטות ולהיערכות למשבר האקלים. ה-COP האחרון באיחוד האמירויות, הושם פוקוס משמעותי על המגזר הפרטי, בפרט בתחומי החדשנות. הגיעו לוועידה למעלה מ-80 אלף איש, שזה כמעט פי שלוש מהוועידה הקודמת. בשני אזורי הוועידה - הכחול והירוק - ניתן פוקוס משמעותי לחדשנות אקלים ובמיוחד ל-AI והשימוש בו כחלק מפתרונות אקלים. יחד עם זאת, כדי לעמוד ביעדים שלנו לא נוכל לפתור את כל בעיות האקלים עם תוכנה ולכן יש צורך בפתרונות שפועלים בעולם האמיתי. התחייבויות משמעותיות אחרות מתוך הוועידה כוללות קואליציות של תאגידים, ממשלות וגופים פיננסיים שהתחייבו לתקציב של 7 מיליארד דולר להשקעה במערכות מזון וטכנולוגיות חקלאיות. המשלחת הישראלית תוכננה להיות מאוד גדולה ובסוף צומצמה, בעיקר משום שהרבה אנשים היו במילואים והצרכים הכלכליים של סטארט-אפים השתנו. למרות זאת היה רצון שתהיה נוכחות ישראלית בוועידה גם מצד הישראלים וגם מצד האמירטים. המטרה שלנו ב-SNC הייתה לקדם חדשנות אקלים באמצעות חשיפת הסטארט-אפים הישראלים במקום והבאת שחקנים גלובליים לקחת חלק בבמות הישראליות בוועידה. לבסוף הגיעו מעל 20 סטארט-אפים ישראלים לצד קהילות חדשנות וגופי ממשל. בשבוע הראשון הפקנו יחד עם השותפים להובלת הפרויקט אירוע בביתן הישראלי, אשר נועד לבחון כיצד שחקנים גלובליים בעלי אינטרס לקידום פיתוח במזרח התיכון יכולים לשחק תפקיד בהאצת שיתופי הפעולה בתחום האקלים באזור. אחת הנקודות המשמעותיות שעלו נוגעת לנקודה שכבר הזכרתי קודם אבל אחזור עליה בשל חשיבותה - מהו שת"פ אמיתי? אנחנו נוטים לחשוב שיש לנו כישורים יתרונו בנושא של פתרונות אקלימיים אלא שזו לא גישה שמקדמת יחסים עסקיים בצורה אפקטיבית. המטרה צריכה להיות רקימת שותפות אמיתית שבה לכל צד יש גם מה להציע וגם מה לקבל.

דין פתוח בהשתתפות חברי הצוות

הילה ליפמן, מנהלת תחום אנרגיה, תשתיות חכמות ותעשייה מתקדמת, מכון היצוא: אני רוצה להציף צורך ולבוא בכובע של מי שעובדת מול סקטור הקלינטק והאנרגיה, בדגש על אנרגיה מקיימת, תעשייה, ותשתיות. ההתמקדות שלנו היא באנרגיות ישראליות שמקדמות כלכלה דלת פחמן. מתוקף תפקידנו במכון היצוא אנחנו מהווים גשר בין חברות טכנולוגיה ישראליות לשווקים בינ"ל. השותף שלנו הוא משרד הכלכלה ואנו עובדים עם 50 נספחים כלכליים ברחבי העולם על מנת לייצר הזדמנויות לסטארטאפים ישראלים. מתוקף כך אנחנו מאוד קשובים לתעשייה הישראלית ורוצים לגשר ולעזור איפה שאנחנו יכולים. לפני ה-7.10 חוינו תקופה של פריחה ועניין רב בקרב מדינות המפרץ. קיבלנו אקטיביות פניות ממדינות שחיפשו טכנולוגיות ישראליות. זה הוביל לקשרים מסחריים קונקרטיים שממשיכים עד היום. היו גם תוכניות גדולות לעתיד, תוכננו להגיע לארץ משלחות שונות ומניפה שלימה של פעילויות שונות. אירועי ה-7.10 הובילו לדממה. בזמן האחרון כאשר אנו פונים לברר, אנו למדים שהדברים לא נדמו לחלוטין אלא ירדו לרמה שקטה יותר מתחת לראדר ורחוק מאור הזרקורים. הם עדיין יחפשו פתרונות אקלימיים אבל אנחנו מרגישים שיש רצון לעשות את הדברים בצורה יותר שקטה ואינטימית ומתוך כך התאמנו את העבודה שלנו. המטרה שלנו בשנה הקרובה היא ליצור המשכיות עסקית. אנחנו צריכים מישהו שיקשיב לנו מהצד השני, כמו גורמי מפתח במדינות שיש להם את הקשב ברמה הטכנולוגית, העסקית והפיננסית, והם עדיין מעוניינים ליצור שיתופי פעולה עם חברות ישראליות. נשמח לקבל אנשי קשר כאלו לטובת קידום פרויקטים בשנה הקרובה למען התעשייה הישראלית.

אוהד חורסנדי, סגן השגריר הישראלי באבו דאבי, איחוד האמירויות: סיימנו את 2023 עם קצת פחות מ-3 מיליארד שקל בהיקף הסחר הכולל עם האמירויות, שזה בערך 16% עליה לעומת השנה הקודמת. קיוונו לראות עלייה קצת יותר גדולה אבל צריך להסתכל על זה בקונטקסט הנכון. עד ה-7.10 היינו אמורים לעמוד על 20% עלייה ועדיין סיימנו את השנה בנתונים די מרשימים. במונחים יחסיים היקף הסחר עם האמירויות עלה בהיקף של 30%. זה לא כולל שירותים וביטחון ששם יש לישראל יתרון מבחינת היצוא. אנו עומדים על היקף סחר כלכלי מאוד משמעותי עם האמירויות בתקופה של 3 שנים. מבחינת העיסוק של האמירויות בנושא אנרגיה ואקלים, יש התמקדות רבה בדרגים הגבוהים ביותר בנושא של אקלים, ובפרט אנרגיה. הם הביעו את רצונם להפסיק את מכירת הנפט ולהוביל לפיתוח של כלכלה בת קיימא. האינטרס המרכזי הינו גיוון הכלכלה ומעבר לתעשיות שונות ורחבות מעבר לנפט. כלכלה ירוקה כוללת גם עידוד השקעות, תכנון עירוני, כלים להתמודדות עם משברים, השקעה במיטיגציה ועוד. כל זה חלק ממאמצים משמעותיים של האמירויות לפתח אסטרטגיה כל כמה שנים לפעילות הכלכלית שלהם. COP28 היה חלק מהמאמצים לגוון את כלכלת האמירויות והוא לא עומד בפני עצמו. האמירטים יצרו משהו שנקרא Troika ומטרתו לקשר בין אזרבייג'ן וברזיל הצפויות

לארח את הכנסים הבאים. זה מצביע על עניין להמשיך להיות מעורבים בנושא מעבר ל-COP28. האמירות רוצים להנחיל את כלכלת האקלים למדינות מתפתחות ולדרום הגלובלי. מבחינת הפעילות הפנימית של המדינה בנושא האקלים, אנו יכולים להצביע על פתיחה של הפארק הסולארי הכי גדול בדובאי והשקעות באנרגיה גרעינית. הדבר המשמעותי ביותר הוא נושא מימון האקלים וכלים פיננסיים. השחקנים המרכזיים שהיו מעורבים ב-COP עברו מהעולמות הממשלתיים לעולמות הכלים הפיננסיים. האמירויות השקיעו לאחרונה בהקמת קרן בהיקף 30 מיליארד דולר, לפי חלוקה של 25 מיליארד לקליימטק ו-5 מיליארד למיטיגציה. זה מצביע על סדרי העדיפויות שלהם. ה-7.10 חידד את ההבנה שהאמירות רוצים להמשיך עם העסקים כרגיל למרות הקשיים. בשטח, האינטרסים של המדינות באזור נשארו כפי שהיו ואולי אף התחדדו ולכן אנחנו רק צריכים לעשות התאמות נדרשות ולא להפסיק את הפעילות.

גלית כהן, ראש תוכנית אקלים וביטחון לאומי, INSS: אחד הדברים שלמדנו ב-7.10 זה שישראל היא חלק מהמרחב של המזרח התיכון. ישראל לא יכולה להגן על עצמה לבד ולא יכולה לפעול לבד בלי קשרים עם מדינות האזור בתמיכה אמריקאית. אנחנו צריכים להתנהג כפי שמצופה מאיתנו על מנת להיות חלק מסוג של קואליציה אזורית. צריך להבין את החשיבות של ההכרה באינטרסים המשותפים שלנו מתוך ההכרה שגם אנחנו וגם הם לא הולכים לשום מקום. על מנת לצאת חזקים יותר אחרי ה-7.10 אנו מוכרחים לייצר את שיתוף הפעולה האזורי הזה ולא לפעול לבד. אנחנו לא רק מעוניינים לקנות או למכור להם, מדובר במשהו עמוק ורחב יותר. בנושא של עזה, מה שקורה שם עכשיו זה שאיחוד האמירויות נמצאת שם גם בתרומות וגם בבניה של בית חולים, לצד סיוע הומניטרי נרחב. אנו רואים כאן דוגמה לשותפות עם מדינה שלישית נוספת. השיח הזה מאוד חשוב. הדרך שלנו לצאת מעזה בצורה יותר טובה היא על ידי שותפות ובנייה של חזון משותף ליום שאחרי.

אן באיר, מנכ"לית lkare Innovation: יש לי שאלה והצעה פרקטית. חזרנו למצב של לפני 15 שנה שבו היה גורם הרתעה מתמיד במסגרתו חברות בינ"ל, בעיקר מאירופה, חוששות לפעול עם ישראל מחשש לאובדן קשרים בעולם הערבי. אני מוצאת את עצמי מנסה לנסח דוחות עבור אותן חברות על כך שהרעש מהרחוב לא חשוב ושהסכמי אברהם עובדים וממשיכים, אלא שכל מה שאני אכתוב נגוע מאחר ואני לא צד שלישי. האם קיים דוח של מכון ראנד או גוף שלישי אחר שמפרט על היחסים הכלכליים בין מדינות הסכמי אברהם? קיומו של דוח כזה עשוי לסייע לנו מאוד בקשרים עם גורמים בחו"ל על מנת למתן חששות מגורמים אירופאים בשעה שקיימים שת"פ עם שחקנים ערבים. במידה ודוח כזה לא קיים, ייתכן שיש מקום לייצר כזה מתוך דברים שאנחנו שומעים מתחת לפני השטח, על מנת ליצור לגיטימציה לפעילות בישראל.

רוני זוסמן, מנכ"לית AquaculTech: אירחנו את שר החקלאות הבהרייני באילת בכנס מזון מהים והמדבר ונוצרו יחסים מאוד חמים עם כל המשלחת הבהריינית. בהרייני הציבה לעצמה יעד לייצור מזון מקומי בעקבות הקורונה. עד אז הם התבססו רק על ייבוא וכעת הם מחפשים טכנולוגיות וחברות בתחום. גם איחוד האמירויות קיימו כמה אירועים משותפים עם משרד החקלאות בנושא.

שלי זרגרי Gencell: תודה רבה על דיון חשוב ומעניין. מבחינתנו מסכימה עם מה שנאמר, גם אצלנו כל הפרויקטים שלנו, בעיקר עם מצרים, כרגע בהמתנה עד אחרי המלחמה והורדנו פרופיל.

ויקטור וייס, ראש תחום אקלים במל"ל: הסיטואציה מורכבת ואנחנו מוגבלים בחופש הפעולה שלנו בערוצים המדיניים לעומת מה שהיה לפני. דווקא בתקופה הזו יש למגזר העסקי ולאקדמיה תפקיד חשוב לטפח את הקשרים האלו ולשמור על רציפות. אנחנו חושבים אלו הזדמנויות קיימות ואיפה אפשר לפרוץ קדימה ולחזק את הקשרים. מניתוח פנימי, בתחום האקלים, הנושא של שת"פ עם קפריסין יכול להיות מעניין משום שהם לא חלק ישיר בסכסוך. הרכיב השני הוא שהם קרובים אלינו. הרכיב השלישי הוא שהם לקחו על עצמם את נושא האקלים ובמסגרת ההסכם הטריטורלי הם החליטו לחזור ליוזמת קפריסין ולהתניע מחדש שת"פ בנושא אקלים. הם גם גשר מעניין ליצירת שת"פ למדינות נוספות באזור. יש לישראל גם הסכם טריטורלי עם יוון. קיים סיכוי לשת"פ ארוך ורציני כאשר יש מעורבות של צד שלישי שהוא ניטרלי ומשמעותי. השנה אמורה להיות ועדת אקלים בקפריסין. אמורים להיות גם נציגים ממדינות ערב וזו הזדמנות משמעותית עבורנו ליצור שת"פ איתם. אנו חושבים גם אלו פלטפורמות אנו יכולים ליצור על מנת לעזור לכם ביצירת ערוץ יותר נוח במדינות האלו ומקווה שנוכל בקרוב לקדם את הנושא.

שירה עפרון, חוקרת ב-INSS ויועצת במכון RAND - בהתייחס למה שאמרה אן, יש דוח שאני כתבתי די מזמן והוא לא בתוקף לענ"ד (אומרת בתור הכותבת). אני רוצה לחזק את מה שויקטור אמר על

התפקיד של החברה האזרחית והאקדמיה להמשיך עם היחסים האלו. בפורום האקלים של בית הנשיא דיברנו על ניסיונות לחזור ליוזמות של שת"פ אזורי. קיבלנו ברקס מאחר ויש קושי לדבר על שת"פ בלי לדבר על סוגיות של הרשות הפלסטינית וסוגיות מתוחות אחרות. ישנם תנאים וחסמים פוליטיים ואזוריים לא רק מהצד שלנו אלא גם מהצד שלהם ולכן חשובה ההמשכיות של פורום כזה בזמן שהסיטואציה המדינית לא פשוטה.

אופיר גומא, שותף בקרן הון סיכון Capital Nature: במהלך 2023 היינו בקשר שנבנה עם גופים סמי-ממשלתיים בבחריין בעזרת SNC שנרתמו לתהליך ונוכחנו שיש התאמה משמעותית בין הצדדים. לצערנו ב-7.10 כל הקלפים נטרפו. בשלב הזה היה נראה שכל ניסיון לשת"פ יכול ליצור עוד נזק. אני רציתי לשאול איך אנחנו יכולים להמשיך מפה קדימה? יש הבדלים בין המדינות אבל איך אנחנו לא מפסידים עוד חצי שנה של עבודה? בהנחה שכולם רוצים להמשיך לעבוד ביחד.

גארי סולימן, מנהל תחום אתגרים גלובליים – אקלים, SNC: לדעתי זה מאוד תלוי בכל מדינה ובעמדות הרשמיות שלה והיחס בה לסקטור הפרטי. באיחוד האמירויות ראינו שהם כן מעוניינים לעשות עסקים. במרוקו היחס הזה יותר מעודן. בסקטור הפרטי יש עניין לראות ישראלים שממשיכים לבוא לעשות פעילות. יחד עם זאת, לאחר החתימה על הסכמי אברהם הרבה ישראלים מיהרו מאוד לעשות עסקים ולזרז את העניינים אפילו מהר מדי ולא היו מותאמים לקצב מסויים שקיים באזור. גם בהקשר הזה אנו צריכים להתאים את עצמנו לקצב מסויים ולמציאות חדשה.

גדעון בכר, שליח מיוחד לשינויי אקלים, משרד החוץ: למי שמתקשה בקידום קשרים, צריך כבר עכשיו להכין תוכניות ותשתית. אנשים נוטים לשכוח מהר ורוצים לחזור לשגרה. גם פה הדברים יתקדמו מהר כי יש רצון במדינות השכנות להמשיך יחסים עם ישראל. המגזר הפרטי ממשיך לעבוד גם בזמנים האלו. זה זמן טוב לתכנן ולרקום קשרים וכאשר הזמן יגיע יהיה אפשר לפרוץ קדימה. COP29 עדיין מאוד קרוב אלינו גיאוגרפית וצריך להתחיל להתכונן לקראתו ולראות את האזור שלנו בצורה יותר רחבה. לא מדובר רק על מדינות ערביות אלא גם על אזרבייג'ן, יוון וגיאורגיה. בספטמבר השנה תהיה ועידת אקלים אזורית גדולה בקפריסין. השגריר בקפריסין רצה לתאם שהתאריכים של הכנס לא יפלו על חגי תשרי כדי שיהיו שם נציגים ישראלים. בנוסף באפריל הולך להתקיים כנס האוקיינוסים ה-9 באתונה - בין הכנסים הגדולים בנושא. אני ממליץ למי שזה מעניין לבדוק את העניין ולהגיע. אנחנו ממשיכים להיות אופטימיים גם במצב הנוכחי. אין לנו ברירה אלא להמשיך ולחתור לחוסן אקלימי אזורי. לנו כמדינה יש הרבה פתרונות להציע ומדינות באזור מעריכות את זה וזאת חלק מהסיבה להתקרבות שלהם אלינו.

יונתן בן המוזג, מנכ"ל Agrint - מהניסיון שלנו בפעילות במדינות ערביות, הכל מגיע מלמעלה. יכול להיות שיהיו הזדמנויות מקומיות אבל ברגע שייטנו את האות מלמעלה דברים יתקדמו. שום דבר בעולם הערבי לא קורה מהר אבל דברים כן יחזרו למסלול. צריך להתכונן ולהיערך אבל זה לא יקרה ללא הנחיה מלמעלה. אנחנו עובדים עם פלסטינים וחוונו קיפאון מוחלט מצד הלקוחות שלנו. הפלסטינים בגדה המערבית מתחילים לאט לאט לחזור לעסקים איתנו.

ליטל אשל, מחלקת Innovation Diplomacy ב-SNC: אתן את הפרספקטיבה שלי על מרוקו. במרוקו האווירה היא לא של עצירה מוחלטת אלא של המתנה ליום שאחרי. אין הסתייגות מהסכמי אברהם או שת"פ אחר והמפגשים עוברים להיות מקוונים. בשגרירות המרוקאית בישראל המשיכו לעבוד כאן לאורך כל התקופה וזאת היתה הנחיה מלמעלה. זאת, לעומת השגרירות הישראלית שכן התקפלה משם אחרי ה-7.10. אנחנו מסתכלים קדימה באופטימיות וחלק מהסיגנלים שקילנו מהשגריר פה הוא שדברים יחזרו לסדרם. אני מתחברת לכל מה שנאמר פה בנוגע לצורך להמשיך לתכנן פעילויות ולהחזיק את היחסים. אנחנו גם מתכננים אירוע גדול וגלובלי במרוקו בתחום של השקעות באנרגיה בקרב.

גארי סולימן, מנהל תחום אתגרים גלובליים – אקלים, SNC: הקבוצה הזו היא פלטפורמה והיא מהווה הזדמנות לשתף מידע וידע וליצור קשרים עם כל חברי הקבוצה. אנחנו יכולים לסייע לכם ביצירת קשרים והפניה לגורמים הרלוונטיים.

סיכום הדיון וצעדים להמשך

שרון בנג'ו, מנהלת קשרי ממשל, אקופיס מזרח תיכון: יש חשיבות רבה להלך בין הטיפות בכל הנוגע לתחום שבין העדר פומביות לבין הצורך להיערך ליום בו נוכל לשוב ולקדם מיזמים ופרויקטים משותפים. כידוע, משבר האקלים לא מחכה לסיום מלחמות כשם שהוא לא מודע לגבולות. אי אפשר להמתין, וזה הזמן לראות כיצד ניתן לבנות גשרים שבהם יהיה ניתן להשתמש בתזמון הנכון. חשוב לאתר דרכים חכמות ויצירתיות לעשות זאת. נושא נוסף שעלה נוגע לניצול הזדמנויות ושיתופי פעולה שהתקיימו ומתקיימים כבר היום ולבחון כיצד ניתן לנתב את זה גם בעבודה על היום שאחרי. ויקטור וייס קרא לזה שיתופי פעולה רכים וזה קריטי מאוד למה שנדרש כעת בשטח, הן במשרד הממשלה, הן בסקטור הפרטי ובחברה האזרחית. גדעון בכר ציין את היוזמות הרחבות יותר מהאזור כולו, ומה המשמעות של שחקנים שלישיים. זוהי נקודה חשובה שיש לבחון לעומק כיצד לקדמה. בנוגע לצעדים הבאים של הצוות - באפריל אנחנו מתכננים מפגש צוות נוסף שמטרתו תהיה לעסוק בנקודת החיבור שבין האתגרים להזדמנויות. בחודש מאי נציג את טיוטת הדוח המלא במסגרת כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה. אני רוצה להודות לשותפים שלנו במכון הישראלי לדמוקרטיה וב-SNC על העבודה המקצועית והשת"פ הנעים והאיכותי. בנוסף אני רוצה להודות לצוות של אקופיס. וכמובן, לכולכם. מאחלת לנו שרק נמשיך בעשייה, שנלך קדימה בדרכי יצירתיות וחיוניות.

רשימת משתתפים במפגש (לפי א-ב)

שם	שיוך ארגוני
שרה רוזנברג	רשות החדשנות
שרון בנג'ו	אקופיס מזה"ת
סתיו כהן	משרד הכלכלה והתעשייה
יריב בכר	SNC
יוחנן פלסנר	המכון הישראלי לדמוקרטיה
יונה בנשטיין	המכון הישראלי לדמוקרטיה
יוסף אברמוביץ'	Energy Global Capital
יוסי קלאר	BlueGreen Water Technologies
יובל לביא	Terra
צפריר אסף	Blue Laurel Advisors
דורית בנט	אילת אילות

המכון הישראלי לדמוקרטיה	דפנה אבירם ניצן
מל"ל	ויקטור וייס
משרד האנרגיה	נועם דגני
Capital nature	אופיר גומא
שגרירות ישראל באמירויות	אוהד חורסנדי
משרד החוץ	אוסי מנשה
אקופיס מזה"ת	פלג גוטדינר
WaterEdge	רביד לוי
AquaculTech	רינה קדם
AquaculTech	רוני זוסמן
אוניברסיטת בן גוריון	מתן שינר
SCE	מיכל גולדנברג
ורדיקס	מור יגרמן
אקופיס מזה"ת	נדב טל
פורום האקלים של בית הנשיא	נטע גלנור
קרן מיראז'	ניקול הוד
רשות החדשנות	נועה יפה
PlaneTech	נועם סוננברג
Wegalil	עופר קרן

דני רכס	אקופיס מזה"ת
דיויד ארנון	Doral MEA
פבל טריפונוב	צמח מ. טכנולוגיות חקלאיות
גלית אבר הררי	משרד החקלאות
גלית כהן	INSS
גארי סולימאן	SNC
גלעד שרון	קצא"א
גיטה כהן	Doral MEA
הילה ליפמן	מכון הייצוא
אירית פידל	Fidelityenergyconsulting
איתמר שחר	אקופיס מזה"ת
ירון לוטן	קרן Bird
ג'סי פרס	המכון הישראלי לדמוקרטיה
ג'וליאן שוברט	הלמן אלדובי
לי רכט	Aleph Farms
ארז סומר	המכון הישראלי לדמוקרטיה
איל חולתא	המכון הישראלי לדמוקרטיה
עדי אליאסי כהן	המכון הישראלי לדמוקרטיה
יונתן בן המוזג	Agrint

אלון אטקין	המשרד לשת"פ אזורי
אמיר פלג	Takadu
אניטה לביאנט	Ellomay Capital
אן באייר	Ikare Innovation
אסף אהרון	רשות החדשנות ISERD
אביבה שטיינברג	SNC
חן פרץ	משרד הכלכלה והתעשייה
קולין פרייס	אוניברסיטת ת"א
דניאל אבירן	יועצת חדשנות ואסטרטגיה
תהילה ברנר	Ikare Innovation
אופיר בן נון שטיינברג	נוסטרומו
Marat Maayan	Airovation Technologies
שירה עפרון	INSS / RAND
שלי זרגרי	Gencell
גדעון בכר	משרד החוץ